

JINDŘICH KABÁT

VÁCLAV MALÝ
ROZHOVORY

Václav Malý: rozhovory

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Jindřich Kabát
Václav Malý: rozhovory – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

JINDŘICH KABÁT

VÁCLAV MALÝ

ROZHOVORY

Úvod

Jméno Václava Malého je pro většinu z nás spjato s rokem 1989, s jeho první otevřenou modlitbou na rozlehlé Letenské pláni a s naprosto nekompromisními, zásadovými postoji v době totality.

Ten obličej se nedá zapomenout. Václav má navíc velký dar – dovede se chovat nesmírně otevřeně a upřímně. Dodnes, když jde po ulici, tak jej lidé zastavují a zdraví. Naštěstí se nestal jen symbolem. Na to je až příliš dynamický.

Jenže v poslední době jako by o něm bylo slyšet méně. Proč muž s jeho autoritou a obrovskou důvěrou nevystoupí veřejně? Kam se poděl ten rebel? Zmlkl, stal se apatickým a klidnějším, poslušnějším a mlčenlivějším?

Všechno, jen ne apatickým a klidnějším! Dvouletá práce na knížce skutečně nepostrádala nepřetržitou dynamiku. Ani skutečnost, že jeden z autorů je psycholog a druhý kněz a že se oba znají dlouho, neubrala na skutečném emočním prožívání věcí. Jinak by to nemělo smysl.

Musím se pousmát, když Václav popisuje sebe sama v mládí jako „divoké dítě“. Ano. Dodnes je, ale přirozeně jinak.

U Václava Malého to není nepřetržitá revolta, a už vůbec ne potřeba na sebe upozornit. Není téma, ke kterému by nevydal stanovisko. Problém zahraničně-politické orientace některých našich představitelů, otázka homosexuality a osvojování dětí, nefunkčnost některých zákonů...

Prostě pokračuje dál, nenápadným a všedním způsobem. Nemá potřebu svolávat velké shromáždění ani potřebu nápadné sebeprezentace na protest proti čemukoli. Místo toho udělá to nejúčinnější: nazve nepravdu nepravdou a zlo zlem.

Díky Bohu. Jedná jako člověk disciplinovaný, jako člověk respektující pravidla svého poslání v církvi, ale především jako člověk, který si jasně stanovil pravidla života: toto je dobré, toto je špatné a nesmíme se bát to říci.

I.

Nepřehlédnutelnou budovou v Praze je nepochybně arcibiskupský palác stojící na Hradčanském náměstí. Je to snad nejvýraznější dominanta, vyjma samotné katedrály, díváme-li se na panoráma od Jiráskova mostu anebo z Petřína. Ano, kolikrát jsem takto stával...

Barokní Matyášova brána se dvěma giganty, již se chystají záutočit na vstupující, napravo Praha a nalevo právě palác. Takto vypadá vlastně každé setkání s Hradem.

Jenže člověka dlouho trápila jistá ambivalence. Pocit hrdosti na straně jedné a vědomí toho, kdo se v tomto prostoru pohybuje, umocněné zvláště v sedmdesátých letech, na straně druhé.

Jistý rozpor zůstává do dnešních dnů. Člověk je na ten palác v jistém směru pyšný a čerpá z něj energii, avšak na druhou stranu není zřejmé, je-li to právě církev, kdo takovou tvář potřebuje.

Jedno je jisté, v kontextu historického vývoje se jedná o zcela logický a normální prvek, a pak že dnes mohou být jednotlivé úřady Arcibiskupství pražského rády, že se někam vejdou.

A tak už zůstává jen poslední nejistota, totiž představit si Václava Malého někde uvnitř.

Palác je bezesporu výrazným symbolem a je docela dobré u něj chvíli setrvat. Tato rokoková stavba má jednu optickou zvláštnost, zevnitř je mnohem menší než zvenku.

Nicméně se nebude jednat o klam, protože vnitřní část je neobyčejně členitá, plná výklenků, průchozích krytých můst-

ků mezi křídly, schodišť, která jsou dublována jinými schodišti, dveří, které navazují na centrální chodby anebo ústí přímo do dvora, kde parkují auta. Díky nárokům na zvýšení kapacity došlo k postupným dostavbám a začalo se využívat i nejvyšší patro, což v důsledku vedlo k jistému subjektivnímu vnímání zmenšení prostoru.

Ale i tak zbývá na jednoho biskupa docela slušné předsálí, místo pro sekretáře, přijímací místnost a najdeme zde ještě jednu místnost, takovou oddělenou, která zbyla.

V budově sídlí dva biskupové a pak samozřejmě primas český, kardinál. Jeho kancelář je větší, ale ne zase nějak výrazněji.

Jádrem paláce pro mne zůstává kaple.

Pamatuji si, jak jsme se tam docela často sešli v době oběda s přítelem Danielelem, bylo to v počátcích devadesátých let, kdy práce a stresu bylo hojně.

Palác má také několik reprezentačních místností. Pamatuji si tu pohřeb kardinála Tomáška, palác byl tehdy i místem setkání s německým kancléřem Helmutem Kohlem, případně i s jinou významnou reprezentací.

V některých místnostech jsou vystaveny portréty kardinálů. Mezi obrazy vyniká zvláště jeden, naprosto unikátní. Je to totiž naprosto věrný portrét Vladimíra Iljiče Lenina. Byl jsem v šoku, když jsem jej spatřil, a myslel jsem si, že je to jen nějaký ne příliš povedený žert. Nebyl. Název obrazu mluví o ďáblu.

Všechno ostatní je milé a příjemné.

Pomineme-li Šternberský palác s galerií, který ustupuje dolů a není z náměstí příliš vidět, navazují na palác malé tzv. kanovnícké domy. Dodnes jsou v mnohých z nich byty těch, kdo zastávají nějaký úřad na arcibiskupství anebo v katedrále.

A tady Václav Malý bydlí. Byt ani malý, ani velký, podmínky pro samostatně žijícího muže, který se o sebe stará, nakupuje a vaří.

Dobré ráno nebo dopoledne, Václave, jak ses dneska ráno probudil?

Většinou vstávám mezi půl šestou a šestou, probouzím se celkem v klidu, takže nic zvláštního oproti jiným dnům.

Jaký máš ráno program? Jak to vůbec u tebe vypadá?

Ráno mám následující program: vstanu, jdu se vysprchovat, vyčistím si zuby, v poslední době si dělám více čaj než v minulosti, to je trošku změna, že si skoro pravidelně ráno vařím čaj, pomodlím se ty části breviáře, které spadají na ráno, a ještě mi zbude čas na přehled tisku, naštěstí tady dodávají ranní tisk už před šestou hodinou. Ve čtvrt na osm mám v kapli arcibiskupského paláce mši svatou, nebo koncelebruji s panem kardinálem a dalšími. Potom pokračuje normální denní program. Pokud denní tisk proletím rychle, tak si ještě něco přečtu, zastavím se u nějaké duchovní myšlenky, která mě třeba zaujala, a rozjímám.

Dvakrát za sebou jsi zdůraznil, že si děláš čaj. To působí dojmem revoluční změny.

Ano, je to u mne revoluční změna. Nejsem čajový typ, víceméně celý život jsem pil čaj pouze tehdy, pokud jsem byl nachlazen, nebo když mi ho někdo při návštěvě nabídl, tak jsem neodmítl, ale teď si dělám čaj, ale není to tak, že bych byl závislý, spíš je to tak, že jsem závislý na kávě, kterou mám opravdu rád.

Ted' se zeptám jako úplný laik, když člověk vstane a je věřící, tak cítí potřebu se pomodlit za spoustu věcí toho dne. Breviář to do značné míry umožňuje, ale také člověka v jistém ohledu omezuje. Jak je to tedy s takovou úplně volnou modlitbou?

Modlím se volně. Je to naprosto neučesané, říkám to, co momentálně cítím v srdci. Když vstanu, tak řeknu: „Děkuju Ti, Pane Bože, že jsem vstal.“ A zároveň většinou dodám: „Dej mi, abych byl dneska na lidi, se kterými se setkám, příjemný.“

Máš někdy sny? To se ptám raději hned na začátku, než přejdeme k otázkám tvrdší reality.

Snů mám velmi málo. Občas ano, ale nepamatuji si je. V odborné literatuře stojí, že každý má sny, ale já se neprobouzím s tím, že se mi zdálo to nebo ono, takže je to poměrně zřídka, řekl bych tak dvakrát do měsíce. A nemám žádné hrůzostrašné sny, což je takový další rys. Občas se mi vybaví nějaká příhoda s rodiči nebo něco z dětství, ale pokud si sny pamatuji, tak nejsou nějak hororové, takové nemívám. Asi mám poměrně klidný spánek.

Ono by to tak odpovídalo, protože když si člověk nepamatuje ten sen, tak se probudil po té poslední fázi, je odpočatý, takže to je jenom plus, ale někdy i škoda. Nezdají se ti třeba létací nebo legrační sny, ne?

Nemohu ty sny charakterizovat. Spíše to je taková bláznivina, protože přece jen jsem byl zvyklý konspirovat do roku 1989, nic jsem si nezapisoval, nosil jsem všechno v hlavě. Dneska už bych to v hlavě neudržel. Telefonní čísla, adresy, vzkazy a podobně. Někdy se mi zdá, že mám něco někam přinést, nebo že jsem se něco dozvěděl, co je důležité předat dál, tak takové sny občas mám. Ale nemám to vůbec spojené, což jsem docela rád, s výsledky, protože když někdy političtí vězni hovoří, a byli na tom pochopitelně mnohem hůř než já, tak mluví o tom, že se jim to ve snech vrací. To mně ne. Nevrací se mi ani výsledky, ani vazba, ani různá zadržení, ani represe. Sám jsem překvapen. Někdy se octnu v situaci, kdy se objeví něco, co mi připomene nepříjemné pocity z úplně jiné doby, třeba obyčejná kontrola na letišti, a já vzpomínám, jak jsem kdysi měl například za úkol přenést nějaký vzkaz, a policejní kontrola mohla být nebezpečná. Ale děje se to minimálně.

Jaký jsi měl pocit při jmenování, nebo jaký jsi měl pocit, když ses dozvěděl, že budeš jmenován biskupem? Kdy ses to dozvěděl?

Byl jsem jmenován 3. prosince 1996 a dozvěděl jsem se to koncem listopadu, kdy mi to sdělil tehdejší nuncius Coppa pár dní před jmenováním.

Mimochodem skvělý chlapík, setkal jsem se s ním ve Štrasburku, kde působil jako delegát, a zval jsem jej do Prahy. Přijel, ale jako nuncius.

Odcházel jsem od něho s rozpaky a s jistou dávkou naivity. Budu upřímný. S rozpaky proto, jestli budu schopen dobré věci prosazovat a věcně ovlivňovat. Přiznávám, že církevní mechanismus je vcelku složitý. Ano, cítil jsem radost, ale na druhé straně jsem měl jisté pochybnosti. Představoval jsem si, že jako biskup budu moci více ovlivňovat směřování církve. Po krátkém čase jsem si uvědomil, že cesta není tak jednoduchá a široká, jak jsem si představoval. Konstatuji fakt, nejsem zklamán ani rozčarován.

Ne. To je realita.

Je to realita.

Můžeš vysvětlit těm, kteří tomu nerozumí, co to znamená být titulárním biskupem jinde?

Jsem titulární biskup marcelliánský. Dodneška pořádně nevím, kde to biskupství bylo...

Nebyl jsi tam?

Ne. Ve starověku existovaly různé diecéze, které postupně zanikaly. Diecézní biskup je jmenován do konkrétní diecéze, v jejímž čele stojí. Pomocný biskup je k ruce diecéznímu biskupovi, ale nestojí v čele diecéze. Z toho důvodu se mu pro útěchu dává titul nějaké zaniklé diecéze. Z toho nevyplývá žádná pravomoc, je to tradice, která se dodržuje, podle mého naprosto zbytečná.

To zní nesmírně krásně: „biskup marcelliánský“.

Stále to někde píšou a pořád se na to novináři ptají. Mállokdo ví, co to znamená.

Přiznám se, naprosto jsem nevěděl. Hledal jsem to na mapě. Hledal jsem to v některých starých učebnicích. A nenašel.

Ne! Ani jsem se po tom nepídil. Naprosto mě to nezajímalo.

Tak trochu je to práce, tak trochu poslání, tak trochu vyšší vůle. Začnu tou praktickou otázkou. Když na tebe přes den přijde únava, jak to vyřešíš?

Nejlépe se osvěžím studenou sprchou. Italský způsob, že pracovní doba začíná později a po poledni se odpočívá, je výborný. U nás Franz Josef zavedl pracovní dobu hned od rána, protože on strašně brzo vstával. Nepočítalo se s poledním odpočinkem, takže na šlofika po obědě prostor není...

A kdyby byl?

Když je možnost, tak na půl hodiny, ne déle. Velmi to pomůže, ale není to pravidelně. Když jsem unavený a zrovna mne nečeká nějaká povinnost, že musím někde být, tak mi pomůže procházka nebo jízda na kole.

Jak často chodíš ven?

Ven se snažím co nejčastěji, když jdu někam do vnitřního města, většinou chodím pěšky. Snažím se aspoň jednou za týden, ale ne vždycky to vyjde, udělat si delší túru, aspoň deset kilometrů.

Hm, a to jdeš do okolí, nebo někam vyjedeš?

Jdu do okolí Prahy, anebo si zajedu i někam dál. Mým nejoblíbenějším místem je Prokopské údolí, tam jsem vyrůstal, a jinak mám rád Křivoklátsko a Brdy. To jsou dvě místa, kam, když je více času, zajedu.

Řídíš rád auto?

Řídíval jsem velmi rád a řídím poměrně dost, protože přes víkend většinou nemám k dispozici řidiče, respektuji, že má rodinu, tak to objedu sám. Řidi-

če mám při ruce tehdy, když ve všední den jedu někam daleko na přednášku a vracím se pozdě večer. Ale řízení už mi nedělá takovou radost, jakou mi dělávalo.

Řídil jsi někdy v ornátu?

Ne.

Protože je to technicky nemožné, nebo vyloučené?

Nejsem člověk kleriky, nosím ji minimálně, jen když je to společensky opravdu nutné. Při řízení jsem oblečen do civilního oděvu, jsem v kalhotách, někdy v saku, ale většinou sako odložím, protože v autě si můžu zatopit.

Jak na tebe dnes reagují lidé, když tě třeba potkají v obchodě?

Usmějí se. Nerad vzbuzuji pozornost, protože mi to připadá trapné. Jako by si o to člověk říkal. Rozhodně mě poznává starší generace. Někteří lidé mají potřebu vyjádřit sympatii. Někteří mě naopak obviňují, že jsem současný systém zavinil, že jsem za to zodpovědný. Více je kladných reakcí, ale někdy si do mě lidé projektují svá vlastní zklamání. To zrovna příjemné není. Když někdo pokukuje, jedná se zpravidla o starší generaci, mladší generace mě nezná.

Ale já to mohu ovšem skvěle vyvrátit. Na vlastní oči jsem viděl, tehdy jsme šli společně naproti do jedné hospody, jak se na tebe okamžitě u dveří vrhnul hrozně milý pán. Byl k nezastavení! Pět minut opakoval, že tobě jedinému věří.

(smích)

Tak ono to tak zřejmě negativní nebude. Objevíš se někdy na veřejnosti v klerice?

Ne.

Ani tě k tomu nic neváže?

To není z nějakého trucu, ale snažím se vystupovat civilně. Kolárek – nemám s tím potíže, klidně si ho vezmu –, ale mně připadá, že vytváří určitou překladu, bariéru. Každý o mně ví, že jsem katolický farář, nyní biskup. Nikdy jsem to nezapíral, vždycky jsem se k tomu hlásil, i když jsem pracoval v dělnických profesích. Tuhle potřebu nemám.

S tím souvisí jedna otázka. Už kdysi u Bonaventury Boušeho, o kterém budeme mluvit, byla jednou taková diskuse o smyslu sakrálního prostředí ve světě, který je sám také sakrální. O tom, že svět, který je stvořen Bohem, by měl být sám o sobě považován za vhodné místo, není nutné v něm vytvářet jiné, ještě posvátnější. Tedy o smyslu kostela vůbec. Jak dnes po třiceti či čtyřiceti letech vnímáš tuto problematiku?

Kostel má nezastupitelný význam. Bohužel z bezpečnostních důvodů se nedaří mít kostely stále otevřené... Znáám dost lidí, kteří řeknou: „No, já na mši nechodím, ale do kostela si zajdu.“ Čím dál tím více oceňuji, jestliže existuje možnost, aby si tam člověk mohl zajít a sednout si, ať už má v hlavě cokoli, aby se mohl ztišit, zklidnit. Je pravda, že člověk potřebuje viditelné znamení tajemství ve svém životě. To jsem docela podceňoval. Jsem civilní, a to se projevuje i v liturgii, jsem tomu tak naučen, ale uvědomuji si, že se stín posvátnosti tajemství nesmí vytratit. Přílišná civilnost to opomíjí. Lidé potřebují poukázat na něco, co je za obzorem. Z toho důvodu si kostelů cením více, i když mi nedělá problém sloužit bohoslužby v přírodě, což někdy činím o dovolených, případně po bytech. Ale platí, že kostely jsem ne vždy doceňoval.

Jak vypadá tvoje práce?

Přijímám lidi k různým rozhovorům, navrhuji personální řešení, některá personální řešení mám v kompetenci vyřešit sám, některá předkládám jako návrhy na společném zasedání biskupské rady. Administrativy ne-

mám tolik jako generální vikář. Vzhledem k tomu, že si mě lidé spojují s událostmi v roce '89 a vyjadřují se k veřejným záležitostem, vyřizují také korespondenci týkající se různých společenských událostí a akcí, tedy reagují na věci, které nemají až tolik společného s arcibiskupstvím či s otázkami církve. Je to taková agenda mimo, ale mám ve zvyku reagovat pokud možno hned, protože to pokládám za slušnost. Odpovídám i na dopisy, které nejsou slušné, jestliže je uveden adresát, a to mi zabere nějaký čas. Doprovázím bohoslovce, mám na starosti kněžský seminář a Nadaci arcibiskupského semináře, schvaluji různé výdaje, žádosti. Jsem pověřen péčí o církevní školy v pražské arcidiecézi. To je kláda. Mám na starosti české katolické komunity na celé planetě. Stojím v čele Rady Iustitia et pax. K tomu samozřejmě bohoslužby a pastorační setkání ve farnostech, přednášky, vizitace aj.

A je pro tebe právě to setkávání s lidmi spíš to, co člověka chtě nechtě unaví, nebo je těžší ta práce administrativní, tedy co, co jsi právě teď popsal.

Administrativní práce, upřímně řečeno, mě naprosto nebaví. Ale protože mám smysl pro povinnost, nechci se chlubit, tady vidíš stůl, že je poměrně prázdný, to každého vždycky zarazí... Snažím se papíry vyřídit co nejdříve, na stole je nehromadím. Setkání s lidmi jsou různá, protože někteří přicházejí se žádostmi, se kterými nemám nic společného nebo které nemohu splnit. Lidé přicházejí, když se potřebují svěřit, poradit, ne vždy řešit nějaké záležitosti. Někdy je to únavné, s některými lidmi se nedostanu ani ke slovu, s některými je to naopak. Bývají dny, kdy odcházím z arcibiskupství domů a jsem tomu rád, ale bývají i takové dny, kdy třeba celý den někdo přichází, ale je to velmi příjemné, protože se od druhých něco dozvím. Tak to zkrátka s lidmi chodí. A rozhodně je příjemnější setkávat se s lidmi než vyplňovat papíry.

Václav Malý měl a má obrovskou výhodu, totiž své biskupské sekretáře. Jedná se o funkci značně vysokou, nikoli jen asistenční.

Mají značné možnosti, co vše udělat, čím pomoci, a často mohou samotného biskupa zastoupit. Prvním biskupským sekretářem byl P. Ing. Jan Kofroň, který je dnes rektorem kostela v Praze Bohnicích. Je to člověk uvážlivého a velmi vlídného humoru a velké moudrosti. Pamatuji si, jak jej Monsignore Malý oslovoval coby „soudruha generálního tajemníka“, po vzoru KSČ.

Jednou jsem na sekretariát poslal psaní s otázkou, zda „soudruh generální tajemník“ neví, zda by Jeho Excelence nešla někdy na pivo, ale dostalo se mi vlídné odpovědi od někoho jiného. Tak jsem se ne zcela vhodně adresovaným dotazem seznámil s panem Mgr. Janem Rücklem. Mladým, energickým, ale především velmi rozvážným a velice mírným pilířem opory. Zajímalo by mne, jak tímto stylem zvládne vychovávat děti, ale bylo mi hloupé se zeptat.

Nejvíce jsem byl zaskočen, když jsme se spolu bavili o Mílovi Mášovi, u kterého hledal některé dobové zdroje ke své práci. Myslím, že je zaměřená více na Bonaventuru Boušeho.

Ale i tak..., když jsem si vzpomněl, jak jsme kdysi s páterem Mášou jeli navštívit do Zavlekova pátera Josefa Břicháčka, redemptoristu, na nejmenší faru v Čechách, a jak jsme se pak vraceli přes Sušici, přšelo, popíjeli jsme pivo v podloubí a jedli řízek, Míla probíral, že už je určitě zase tlustší než Břicháček (nomen omen), nikdy by mne asi nenapadlo, že se dožiju času, kdy tento skvělý kazatel a překladatel bude mít volně prodejně své *Homilie* a kdy o něm někdo bude hledat údaje do vědeckých prací.

Kdyby sis mohl vybrat zcela svobodně úplně jinou profesi?

Úplně jinou profesi...

Připouštím, že je to svízelná otázka: prostě úplně jiné povolání se vším všudy.

Mám bohužel chatrné vzdělání, mne by ovšem nejvíce bavilo přednášet.

Toho jsem se vzdal, měl jsem nabídky i na pobyty v zahraničí. Tehdy jsem dal přednost působení v duchovní správě, tím pádem jsem přijal danou pozici, a i když se vzdělávám, tak nemám kvalifikaci. Dnes už to dohonit nemohu. Bavilo by mne létat jako pilot, ach! Ale to jsou dětské sny, nebo i sny dospělosti, ale to už... Nelituji a nemá cenu se k tomu vracet, co by bylo nebylo, jednou jsem se tak rozhodl, musím to tak brát, ne se tím neustále zaobírat.

Já jsem tu otázku myslel právě v tom radostném odreagování, osobně bych velmi rád uměl hrát na nějaký nástroj... A nikdy jsem to neuměl.

Jeden čas jsem se docela intenzivně učil na klavír, jsem naprostý amatér. Čas mi nedovoluje, abych to rozvíjel, proto má klavírní zručnost zakrňuje. Docela by mě bavilo zahrát si v nějakém menším souboru, klavírní trio nebo tak... Nedávno zemřelý kancléř Spolkové republiky Německo Helmut Schmidt byl vynikající klavírista-amatér, který hrál až do vysokého věku.

Nemáš někdy chuť si po tak rušném životě někdy trochu odpočnout?

Svého času, hlavně během Charty 77, jsem se tomu všemu věnoval hodně, bralo to čas, nedalo se telefonovat, vozil jsem samizdaty, jezdil na soudy. Když jsem přešel do duchovní správy, byl to taktéž takový nával a nápor. Působil jsem ve velmi živých společenstvích. Zjistil jsem, že je to bezvadné, ale že taky potřebuju sám duchovně a intelektuálně čerpat. Jsem v intenzivním zápřahu, hlídám si pečlivě chvíle, kdy se mohu nabíjet prostřednictvím meditace nebo četby. Nikdy jsem se neflákal. Nekašlal jsem na čtení ani studium, ale nyní jsou chvíle usebrání intenzivnější.

A co nejčastěji děláš, když to jde?

Čtu, studuji, rozšiřuji si obzor. Oddychově se podívám na nějaký film, ale

bohužel v poslední době je to docela bída. Sleduji zprávy, pokud jsem večer doma, ale hlavně čtu, čtu a čtu.

Můžeš si například filmy vybírat prostřednictvím nejrůznějších techniky? Můžeš si film třeba nahrát?

Mám jen klasickou televizi, mám satelit, takže to hodím někdy na CNN nebo BBC. Zatím jsem se nedostal k tomu, abych si koupil program, kdy se to dá ještě zpětně vidět. Vynahrazuji si to tím, že chodím do divadla, na koncerty a výstavy. To mě zcela saturuje.

Denně, jednou týdně, dvakrát týdně? Jak často sleduješ televizi?

V průměru sleduji televizi dvakrát až třikrát týdně. Zjišťuji, že o nic moc nepřicházím, pokud si držím dosavadní kázeň a nepodléhám pokušení trávit oddych pouze u televize. Mám rád přírodopisné, historické, poučné dokumenty a pořady.

Jsi člověk extrémně zdvořilý, slušný... Proto mluvmě raději anonymně: existuje nějaký typ společnosti, která je ti méně příjemná?

Nepreferuji společnost lidí, ve které se naprázdno mluví. Mezi takovými jedinci mi nebývá dobře. Nedám nic najevo, ačkoli s lecčím nesouhlasím, zjišťuji, že nemá cenu se přít, to mi neseď. Mám i ve svém okolí několik takových známých, ale ty dobré duše pro mě udělaly velké dobrodiní. Člověk by neměl zapomínat na to, když pro něj někdo něco dobrého vykoná. Teď už je jiná doba, nic od tebe nepotřebuji, nezajímáš mě – takový postoj je mému smýšlení cizí.

V takovémto postoji je však jistá ambivalentnost... Musí to nutně odebírat energii. Cítíš se spíš jako logický systematik, nebo jsi takový ten empatický, intuitivní typ?

Nejsem žádný intelektuál ani průrazně logicky uvažující člověk. O věcech přemýšlím, nenechám se strhnout jenom nějakými pocity, to mě život na-

učil. Dovedu se ovládat. Jsem schopný empatie, ale nerad bych upadl do laciného sentimentu.

Je to spíš řád, nebo kázeň?

Kázeň. Rád o věcech přemýšlím, ale nejsem vysloveně racionální typ. Emoce mnou hýbají, ale mnohdy to lidé ani nepoznají. Ve svém postavení dávám občas najevo emoce, jsem takový objímací typ, protože mě maminka objímala, tatínek občas též, se sestrami si dáváme pusy, a když někoho mám rád, tak ho obejmu... Ale naučil jsem se, že někteří lidé se leknou, co to má znamenat. Naučil jsem se to mírnit. Ano, přiznám, jsou okamžiky, kdy druhý nepozná, co se ve mně děje, ale není to přetvařování, je to k dobru věci. Jsem na schůzi, která je k ničemu, a tam se povídají a řeší ptákoviny pokládané za moudra, to bych nejradši vybuchl. Nebo přijde někdo a splete si mě s psychiatrem nebo s vrbou a hustí to do mne... Vyplatila se mi trpělivost, protože nechci, aby odešli s pocitem: „Hele, farář, a koukněte se, jak se nepěkně chová.“ Část lidí, se kterými přijdu do kontaktu, je mi i nepříjemná, obtížná, ale vidím, že je dobré, když se ovládnou. Dneska se prosazuje spontánnost, ale ta je dobrá jen do určité míry, ty víš.

Mluvíme o tvé práci, ale rád bych se soustředil podrobněji na tvou současnou biskupskou funkci. Jaký rámec oblastí spadá do tvé kompetence?

Mám na starosti školy zřízené Arcibiskupstvím pražským. Jsou to školy různého typu, mateřské, základní, gymnázia a vyšší odborné, to zaujímá velkou část mé služby. Dále mám na starosti bohoslovce od okamžiku, kdy se přihlásí ke studiu bohosloví. Provázím je až do kněžského svěcení. V rámci České biskupské konference mám na starosti radu Spravedlnost a mír, která funguje při každé biskupské konferenci a má ve svém poslání šířit znalost sociálního učení církve, reagovat na otázky lidských práv, sociální otázky v zemi, v níž působí. Mám na starosti katolické krajany

na celé planetě, z toho důvodu v posledních letech jejich komunity často navštěvují.

To je těžiště mé činnosti, ale kromě toho se na mne obracejí lidé s různými nadějemi i zklamáními jak z církve, tak společnosti. Dost často jsem kontaktován novináři, abych se vyjádřil k různým otázkám, a někdy je pro mne těžké najít rovnováhu, abych nepodlehł klamu důležitosti, ale současně abych nepodlehł iluzi, že vím všechno a o všem. Převažují klady nad zápory, i když někdy žasnu, jak lidé smýšlejí. To je někdy i břímě, už jsem si na to zvykl... To je ta méně oficiální stránka mé služby, která vyžaduje čas, trpělivost, rozvahu a odolnost.

Jsi zodpovědný mimo jiné za oblast školství. Je zde velké množství církevních institucí, ale obvykle největší pozornost vyvolává Seminář a KTF. Jak vidíš tamní vývoj v posledních desetiletích?

Situace na katolické fakultě se po tom historickém „vzpěnění“, nebo lépe řečeno sporech na konci 90. let, uklidnila. Nastoupila mladší generace, přicházejí už lidé, kteří mají mezinárodní zkušenosti, kteří publikují, a to je dle mého názoru pozitivní.

Jen se mi zdá, že o teologické fakultě, alespoň v Praze, se málo ví, že ještě není tím správným myšlenkovým „undergroundem“ pro život katolické církve. V tomhle spatřuji stále jistý dluh.

Co se týká posluchačů, je dobře, že fakulta je otevřená mužům i ženám. Je zde mnoho laických absolventů, to znamená těch, co nestudovali na kněze. Někteří vystudovali v podstatě jenom kvůli titulu a mnoho z nich nepůsobí v církevních službách, což myslím není úplně šťastné. Ano – otevřenost, volnost, ale na druhé straně by podle mého názoru, jde-li o absolventy teologické fakulty, mělo být jasněji vymezeno jejich směřování ve službách církve, v různých grémiích apod.

To se myslím úplně neděje nebo nedělo. Na druhé straně právě bohoslovci někdy postrádají větší průpravu teoretickou ke své speciální službě kněžské v rámci tohoto studijního programu. I zde spatřuji jistý dluh,

například v otázkách katecheze a podobně. Co se týká církevních škol, jsou velmi dobře hodnoceny, především co do vnitřní atmosféry. Mám radost, že velká část pedagogického sboru naváže i osobnější vztahy ke studentům, že nejenom předává poznatky, ale že je pedagogický personál ochotný a schopný hovořit se studenty o jejich osobních záležitostech, což vytváří trochu jinou atmosféru, než když jsou jasně vymezené dvě strany – vyučující a vyučovaný.

V našich školách neznáme ten tolik rozšířený jev jistého umenšování autority. Dneska se docela prosazuje, že žák a učitel jsou na stejné úrovni. Učitel má mít autoritu, protože člověk ve škole by měl být veden k většímu rozšíření poznatků a jejich osvojení, ale současně by si měl uvědomit, že v životě bude vždycky důležité respektovat autoritu. To nemá nic společného se služebností nebo se ztrátou vlastní identity. Toto rozvolnění autority pozorujeme u velké části mladé generace, ale musím říci, že na našich školách to ještě není takový žhavý ohýnek, ale přesto i tam se vyskytují alespoň jednotlivé případy.

Naše školy, jak už jsem řekl, jsou hodnoceny dobře co do vztahovosti, což je dobré, protože škola má také vychovávat k rozvíjení vzájemných vztahů, k solidaritě, a co se týká předávání poznatků, jsou buďto nadprůměrné, nebo průměrné. Takže v tomto smyslu můžeme být spokojeni. Nejsou konfesní, mají tam přístup všichni žáci bez ohledu na to, z jakého prostředí pocházejí, pokud splňují určité předpoklady.

Na druhou stranu se mi zdá, že stále hledáme v našich školách cestu nejen ke zvýšení úrovně, ale cestu k naplnění ducha katolické tradice. Ano, jsou tam školní kaplani, jejich práce je dobrá, některých opravdu vynikající, ale řekl bych, že je to spíše dotyk než pozitivní naplňování těchto tradic. Nemyslím tradicionalismu, ale opravdu zdravé tradice. Je tedy nasnadě položit si otázku, v čem tkívá ono katolictví církevních škol, které jsou zřizované samotnou katolickou církví.

Je to samozřejmě závažný okruh problémů a myslím si, že jsou rezervy, že je potřeba se k tomu více a lépe vyjádřit.

Co se týká žáků, jistě i je zasahuje soutěživost, patrná vůbec v celém školství. Jako důsledek tohoto soutěžení někdy vzniká menší solidarita s těmi, kteří jsou slabší. Ve společnosti budou vždycky úspěšní a méně úspěšní jedinci. Méně úspěšný neznamená méně hodnotný či méně nadaný. Je třeba se bránit tomuto duchu čiré výkonnosti a soutěživosti, zvlášť když se jedná o školství.

Naopak je třeba pěstovat ducha solidarity a způsob komunikace. S příchodem nových technologií, nic proti nim, je třeba i ve školách klást důraz na osobní komunikaci, nepreferovat pouze komunikaci skrze tato nová média. Je třeba zdůrazňovat důležitost paměti, to znamená, že některé záležitosti se člověk musí naučit nazpaměť. Nejde o slepé opakování, ale o cvičení paměti. Není vhodné se spoléhat pouze na to, co člověk najde na internetu.

Zájemci o studium se markantně mění. Pamatuji léta potlačovanou, doslova natěšenou skupinu roku 1968. Pamatuji velmi podprůměrné, ale režimem přijatelné studenty období totality a pamatuji skupiny s vyhrazenými názory v posledních letech. Jak bys viděl takový typický profil dnešního zájemce o studium teologie na teologické fakultě?

Měl by to být katolický křesťan, ale abych řekl upřímně, se zájemci o studium tolik nepřicházím do styku. Jsem v kontaktu s těmi, kdo se připravují na kněžství, takže jenom registruji počet těchto studentů a vím, že v posledních letech se snižuje. Velký zájem je o křesťanské umění, což je obor v rámci teologické fakulty, a tam se mi zdá, že není nutno, aby ten student/studentka byli katolického vyznání.

A jak bys charakterizoval profil těch, kteří opouštějí seminář, čím se škola na nich podepsala?

Je to generace, která má mnohé možnosti, jež generace před nimi neměly. Ovládají jiné technické a komunikační prostředky, mají možnost se dnes

naučit cizím jazykům už během studia při různých pobytech v zahraničí. To hodnotím velmi kladně.

Ale řekl bych, že dozrávají až ve vyšším věku, že jsou křehcí a že hledají jak během studia, tak potom v církvi jistou formu otcovství, hledají opravdové přijetí. Řekl bych, že s většími obtížemi se pak vyrovnávají s různými osobními nebo institucionálními těžkostmi o samotě.

Je to generace křehčí, jak už bylo řečeno, ale tito lidé mají mnohem větší přehled. Současně je to však generace, a to se týká především bohoslovců, jež málo čte, respektive nečte tolik, jak by bylo záhodno. Tady je právě ona spojitost s křehkostí: nečtou, méně diskutují, a proto část z nich hledá jistoty v určité podobě církevní tradice, hledá zázemí, protože to mají v jistých směrech ztížené (na rozdíl od generací minulých).

Nabídek a různých lákadel je velmi mnoho a umět si vybrat tu správnou není snadné.

A umět obstát třeba i sám proti všem, to je pro ně, řekl bych, skutečně velmi složité. Někdy se právě proto uchylují k různým uskupením, aby měli zázemí, aby byli kryti. Anebo myšlenkově ustrnou, nepostupují kupředu, ale to neplatí pro všechny. Tato tendence znamená, že je třeba neustále povzbuzovat, říkat jim, že na cestě se člověk nemůže zastavit.

Jak jsi zmiňoval tu křehkost... Dá se tedy mluvit v rámci toho, co chybí, také o určité absenci adaptace, tedy až budou „venku“ – v tvrdším světě?

Předpokládal bych vyšší společenský rozhled, vědomí toho, do jakého prostředí vstupují. Ano, mluví se o tom, že nejsou úplně dobře připraveni, ale, upřímně řečeno, zatím si nedovedu představit jiný způsob, protože situace jsou dnes tak různé, jiné jsou ve městě a jiné jsou na venkově, naše diecéze a jednotlivé regiony jsou tak různé, že je těžko mladé bohoslovce na tyto záležitosti úplně připravit. Ano, o těch záležitostech je nutné mluvit, existují možnosti v podobě letních praxí, mají možnost navštěvovat farnosti, ale přesto až zkušenost jim dodá podklad a návod, co a jak činit.

Církevních školních zařízení je spousta, obvykle ta menší, méně nápadná, naopak dělají člověku velkou radost...

Dělají mi radost naše gymnázia, kde velká část absolventů pokračuje ve vysokoškolském studiu, to procento je poměrně vysoké. A atmosféra zvláště v některých školách, kdy cítím, že zde není vytvořena umělá průrva mezi učitelem a žáky. Aniž se učitel podbízí, nebo aniž žák bere kantora jenom jako nějakého kamaráda, s kterým si může tykat. Hodně mě těší dívčí katolické školy. To je taková specialita katolické církve. Jedná se o školy, ve kterých se připravují dívky, částečně i chlapci, ale hlavně dívky z rozvrácených rodin, které by jinak skončily dost špatně. Jsou zde vedeny k tomu, aby mohly být zdravotními asistentkami, kuchařkami, aby se v životě mohly uplatnit. Je to velmi, velmi cenné. Je to část společnosti, která trpí jistým handicapem, a je moc dobře, že církev do této situace vstoupila právě s touto nabídkou. Z toho mám velmi velkou radost a vždycky se těším na návštěvu těchto škol. Bylo by dobré, kdyby se podařilo v rámci církevního školství – ale za daných podmínek nemůžeme teď moc plánovat, než se ustálí nový systém financování církví pomocí restitucí – více zasáhnout do školství učňovského. Tam vidím dluhy, protože to je zanedbaná část našeho vzdělávacího systému. Stále se mluví o základním, středním a vysokoškolském školství, ale učňovské školství je stranou. Ani církev, pokud je mi známo, není příliš úspěšná, myslím úspěšná ve smyslu nabídky.

Jak jsi řekl, jsi v čele nesmírně zajímavé komise Spravedlnost a mír. Můžeš trochu popsat tuto práci?

Tato komise, jež je zřízena při každé biskupské konferenci, má jednak seznámat zájemce se sociálním učením církve (bylo vydáno mnoho encyklik, především posledních papežů, týkajících se sociálního učení církve), ale zároveň má reagovat na situaci v oblasti sociálních a lidských práv v dané zemi.

To znamená ukázat, že otázky sociální, otázky lidskoprávní se týkají všech. Je to takový most mezi společnostmi, které se nehlásí z velké

části ke křesťanství, a církví samotnou. Naše komise se snažila za dlouhá léta své existence reagovat na aktuální otázky, jmenuji jenom namátkou: problematika hypermarketů a jejich zaměstnanců, otázka volných dní, svěcení neděle jako dne, kdy jsou obchody zavřené, vztah pacient–lékař, péče o staré, problematika minorit, rasismu, nacionalismu... Naše rada předkládá dokumenty a veřejná prohlášení jako slovo do diskuse, nikoli jako hotový recept na řešení dané otázky.

Je to skupina velmi agilní, jsou v ní odborníci z různých oborů. Než vydáme dokument k patřičné otázce, vždycky si zavoláme dalšího odborníka, který se daným tématem zabývá, vyslechneme si jeho analýzu, jeho rozbor a na základě toho se potom snažíme vydat vlastní prohlášení. Pracuji v menší skupině, protože mám zkušenost, že když je na zasedání mnoho lidí, často se k ničemu nedospěje. A zároveň držím zásadu, kterou jsem přejal od jednoho zkušeného muže: ten, kdo řídí schůzi, musí hlídat čas a téma. Naše setkání netrvají déle než dvě hodiny, výjimky potvrzují pravidlo, aby ti, kteří se toho zúčastňují, měli jistotu, že si potom mohou naplánovat ještě něco jiného.

Mě v této souvislosti napadá taková odbočka. Aktuální téma teď představuje jmenování Karla Srpa do etické komise, která by se měla vyjadřovat k velmi konkrétním lidem, kteří byli zapojeni do odboje proti komunismu, lidí perzekvovaných. Neposuzuji Karla Srpa, ale vím, že se vyskytlo příliš mnoho obvinění jeho osobnosti právě z jistých forem spolupráce s tímto režimem. Jak to vnímáš? A setkáváš se často s tím, že něčí osobní historie se vleče a že přináší řadu problémů zasetých totalitou do dnešních dnů?

Tato otázka byla přirozeně hodně živá po roce 1990, dnes už méně. Vždycky je třeba vidět jednotlivého člověka, pokud možno s ním mluvit a zjistit, jaké byly jeho postoje. Na druhé straně si myslím všeobecně, že člověk, který se ocitne v tomto podezření a je navržen do významné celospole-

čensky sledovatelné pozice, i když se hájí, ale nemůže svoji pravdu dokázat, pokud prostě existují tyto pochybnosti, měl by říci: ničeho jsem se nedopustil, přesto se nominace vzdávám. To vyžaduje určitou morální sílu, ale vyčistí se tím prostor, ačkoli dotyčný se může cítit, že s ním nebylo spravedlivě jednáno. Nicméně iniciativa by měla vzejít od něj. Většinou jsem se ovšem během dlouhých let po roce 1989 setkal s případy, že ti lidé zapírají, zapírají a nikdy se nepřiznají.

Má smysl pátrat po té minulosti?

Znova říkám, že je to třeba. Ano, myslím, že ano. Ale většinou na toto téma upozorňují ti, kteří byli za bukem, a nic jim nehrozilo. Tam cítím někdy faleš.

Na druhé straně je třeba svůj stůl vyčistit, a člověk musí mít možnost obhajoby, přesvědčivé obhajoby. Nelze všechny očerňovat jenom na základě nějakého písemného záznamu.

Ty jsi nástupem na arcibiskupství změnil profil a přestal jsi být takovým nepřetržitým kritikem. Jsi spíše takovým pokorným komentátorem. Ale existují věci a situace, kdy to prostě nejde! Já nikdy nezapomenu např. na arcibiskupa Bezáka... Jak moc jsi mohl toto ovlivnit, měl jsi danou tu strukturu práce?

Pracuji v týmu, mám nadřízeného, mohu ovlivnit leccos dílčím způsobem, ale abych to mohl ovlivnit celkově, to ne, protože nejsem ten, kdo zásadně udává směr a rozhoduje.

Jakým způsobem sis mohl vybrat znak?

Je zvykem, že každý biskup si vytvoří znak a heslo. Mně byl doporučen dobrý heraldik z Kladna, který vytvořil můj znak. Znázorňuje podobenství o deseti pannách z 25. kapitoly Matoušova evangelia. Pět jich bylo pošetilých a pět moudrých... Dal jsem na něj, mně se to líbilo, nedělal jsem z toho vědu, chtěl jsem znak prostý. Heslo je moje.